

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی

گروه زبان‌شناسی، آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان

و فرهنگ و زبان‌های باستانی

تأثیر روش آموزشی کارکرد ناخودآگاه ذهن بر فرایند درک و تولید واژه‌های زبان خارجی

استاد راهنما:

دکتر شهلا رقیب‌دوست

استاد مشاور:

دکتر گلناز مدرسی قوامی

استاد داور:

دکتر صحرایی

نگارنده:

ماندانا شعبان‌نژاد چوگامی

پایان‌نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته زبان‌شناسی همگانی

بهمن ۱۳۹۰

بناام خدای که در این برده است

برگه گردآوری اطلاعات پایان نامه ها
کتابخانه مرکزی دانشگاه علامه طباطبائی

عنوان: تأثیر روش آموزشی کارکرد ناخودآگاه ذهن بر فرایند درک و تولید واژه های زبان خارجی
نویسنده: ماندانا شعبان نژاد چوگامی
استاد راهنما: دکتر شهلا رقیب دوست استاد مشاور: دکتر گلناز مدرسی قوامی استاد داور: دکتر رضا صحرایی
کتابنامه: فارسی و انگلیسی واژه نامه: فارسی-انگلیسی، انگلیسی-فارسی
نوع پایان نامه: بنیادی ☐ توسعه ای ☐ کاربردی ☒
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد سال تحصیلی: ۱۳۹۰
محل تحصیل: تهران نام دانشگاه: علامه طباطبائی دانشکده: ادبیات فارسی و زبان های خارجی
تعداد صفحات: ۱۴۱ گروه آموزشی: زبان شناسی، آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان و فرهنگ و زبان های باستانی
کلیدواژه ها به زبان فارسی: خواب، آموزش در خواب، ناخودآگاه، حرکت سریع چشم، آموزش واژه
کلیدواژه ها به زبان انگلیسی: sleep, sleep-learning, subconscious, rapid-eye-movement, vocabulary learning

سپاس

حمد و سپاس خدای را که بر من منت نهاد و مرا به آموختن قطره ای از دریای بیکران علمش رهنمون ساخت. پژوهشی را گزارش می‌کنیم که انجام آن بدون مساعدت، هدایت و راهنمایی های استاد ارجمند، سرکار خانم دکتر رقیب دوست غیرممکن می نمود. بر خود لازم می دانم از زحمات بی‌شائبه ایشان سپاسگزار باشم. همچنین از کلیه زحمات و راهنمایی های مشاورم سرکار خانم دکتر مدرسی قوامی نیز قدردانی می‌نمایم. همچنین شایسته است تا از کلیه اساتید گرامی گروه زبان‌شناسی دانشکده ادبیات و زبان های خارجه دانشگاه علامه طباطبایی به ویژه اساتید گرانقدر جناب آقای دکتر دبیرمقدم، جناب آقای دکتر صفوی، سرکار خانم دکتر شقاقی، جناب آقای دکتر منشی‌زاده و جناب آقای دکتر صحرایبی که از محضرشان بسیار آموختم، تشکر و قدردانی نمایم. در پایان از کلیه کسانی که مرا در روند انجام این پژوهش یاری نمودند، سپاسگزاری می‌نمایم.

چکیده

الف) موضوع، طرح مسئله و اهداف: هدف از پژوهش حاضر آن است که با اجرای آزمون‌های تولیدی و ادراکی، امکان آموزش واژه‌های زبان انگلیسی را از طریق آموزش در خواب به زبان آموزانی که زبان مادری آن ها فارسی است، بررسی نماییم.

ب) مبانی نظری و پرسش‌های تحقیق: در این پژوهش سعی بر آن بوده است که با بررسی مسائل مربوط به ناخودآگاه انسان و چگونگی راهیابی به آن در هنگام خواب روشی برای تلقین و آموزش در خواب ارائه شود که بیشترین تأثیر را بر ناخودآگاه داشته‌باشد، به گونه‌ای که امکان بازیابی مطالب ارائه شده در خواب، در بیداری فراهم آید. به همین منظور مراحل خواب بررسی گردید و سپس به گزینش روش آموزشی مناسب جهت آموزش واژه ها در خواب پرداختیم. روش های متداول جهت آموزش واژه‌ها بررسی شد و روشی متناسب با ماهیت آموزش در خواب که تنها امکان ارتباط شنیداری را فراهم می‌آورد، انتخاب شد. پرسش‌های این پژوهش عبارتند از: ۱- آموزش در خواب چه تأثیری بر میزان درک واژه های زبان انگلیسی می‌گذارد؟ ۲- آموزش در خواب چه تأثیری بر میزان تولید واژه های زبان انگلیسی می‌گذارد؟ ۳- پس از گذشت دو هفته، آموزش در خواب چه تأثیری بر میزان درک واژه های زبان انگلیسی می‌گذارد؟ ۴- پس از گذشت دو هفته، آموزش در خواب چه تأثیری بر میزان تولید واژه های زبان انگلیسی می‌گذارد؟ ۵- آموزش در خواب، پیش از آموزش در بیداری چه تأثیری بر میزان درک واژه‌های زبان انگلیسی می‌گذارد؟ ۶- آموزش در خواب، پیش از آموزش در بیداری چه تأثیری بر میزان تولید واژه‌های زبان انگلیسی می‌گذارد؟

پ) روش تحقیق:، از ابزارهای تحقیق که شامل ۶ آزمون بود، در سه مرحله استفاده شد. آزمون ها شامل ۲۰ واژه از اسامی حیوانات بودند که در ۳ آزمون درک آن‌ها و در ۳ آزمون تولید آن‌ها بررسی شد. در مرحله نخست، آموزش واژه ها در خواب ارائه شد و روز بعد، آزمون‌های ادراکی و تولیدی اجرا شد. در مرحله دوم، آزمون‌های تولیدی و ادراکی مربوط به همان واژه‌ها، پس از گذشت دو هفته، انجام شد و در مرحله آخر، برای بررسی تأثیر آموزش در خواب به‌عنوان یک ابزار کمک‌آموزشی، پیش از آموزش عادی، آموزش در خواب ارائه شد و روز بعد آزمون های ادراکی و تولیدی گرفته شد. آزمودنی‌های این پژوهش در مجموع ۶۴ نفر از زبان‌آموزان مؤسسه کیش در تهران بودند که از این تعداد ۳۲ نفر به‌عنوان

گروه آزمایش و ۳۲ نفر به‌عنوان گروه کنترل در نظر گرفته شدند. سن این گروه بین ۱۸ تا ۳۰ سال بود.

ت) یافته‌های تحقیق: تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که در کلیه آزمون‌های تولیدی و ادراکی میانگین کلی نمرات گروه آزمایش که در خواب آموزش دریافت نموده بودند، بیشتر از میانگین نمرات گروه کنترل بود. با این حال، نتایج به‌دست‌آمده از آزمون t نشانگر این است که در آزمون تولیدی پس از دریافت آموزش در خواب، تفاوت معناداری بین میانگین کل نمرات در دو گروه آزمایش و کنترل وجود ندارد، اما در دیگر آزمون‌ها تفاوت بین میانگین کلی دو گروه معنادار بود. بنابراین، آموزش در خواب بر فرایند درک واژه‌های زبان خارجی در روز پس از ارائه مطالب و ۲ هفته پس از آن اثرگذار است. همچنین آموزش در خواب به‌عنوان یک ابزار کمک آموزشی بر فرایند درک و تولید واژه‌های زبان خارجی مؤثر است. بررسی خطاهای آزمودنی‌ها در آزمون‌های تولیدی و مقایسه نتایج آزمون‌ها نشان‌دهنده آن است که آموزش در خواب با شرایطی که در این تحقیق در نظر گرفته شد، موجب کسب نمرات بالایی نمی‌شود، اما می‌تواند در کنار آموزش در بیداری کمک شایانی به تسریع و تسهیل آموزش واژه‌ها نماید

ث) نتیجه‌گیری و پیشنهادها: بررسی عملکرد گروه‌ها نشان داد که آموزش در خواب می‌تواند به درک واژه‌های زبان خارجی در بیداری کمک نماید اما اثرگذاری این روش تا حدی نیست که فرد بتواند واژه‌ها را تولید نماید. استفاده از این روش به عنوان یک روش کمک آموزشی بازده افراد را در درک و تولید واژه‌های زبان خارجی بالا می‌برد. در آینده می‌توان کارآمدی این روش را به صورت گسترده‌تر جهت آموزش ابعاد دیگر زبان بررسی نمود. همچنین می‌توان تأثیر عوامل گوناگون مانند طول واژه، جنسیت آزمودنی‌ها و یا تعداد جلسات آموزش در خواب را بررسی کرد.

صحت اطلاعات مندرج در این فرم بر اساس محتوای پایان‌نامه و ضوابط مندرج در فرم را گواهی می‌نمایم.

نام استاد راهنما:

رئیس کتابخانه: سمت علمی:

نام دانشکده:

چکیده

هدف از پژوهش حاضر آن است که با اجرای آزمون های تولیدی و ادراکی، امکان آموزش واژه های زبان انگلیسی را از طریق آموزش در خواب به زبان آموزانی که زبان مادری آن ها فارسی است، بررسی نماییم. برای این منظور، از ابزارهای تحقیق که شامل ۶ آزمون بود، در سه مرحله استفاده شد. آزمون ها شامل ۲۰ واژه از اسامی حیوانات بودند که در ۳ آزمون درک آن ها و در ۳ آزمون تولید آن ها بررسی شد. در مرحله نخست، آموزش واژه ها در خواب ارائه شد و روز بعد، آزمون های ادراکی و تولیدی اجرا شد. در مرحله دوم، آزمون های تولیدی و ادراکی مربوط به همان واژه ها، پس از گذشت دو هفته، انجام شد و در مرحله آخر، برای بررسی تأثیر آموزش در خواب به عنوان یک ابزار کمک آموزشی، پیش از آموزش عادی، آموزش در خواب ارائه شد و روز بعد آزمون های ادراکی و تولیدی گرفته شد. آزمودنی های این پژوهش در مجموع ۶۴ نفر از زبان آموزان مؤسسه کیش در تهران بودند که از این تعداد ۳۲ نفر به عنوان گروه آزمایش و ۳۲ نفر به عنوان گروه کنترل در نظر گرفته شدند. سن این گروه بین ۱۸ تا ۳۰ سال بود. تجزیه و تحلیل داده ها نشان می دهد که در کلیه آزمون های تولیدی و ادراکی میانگین کلی نمرات گروه آزمایش که در خواب آموزش دریافت نموده بودند، بیشتر از میانگین نمرات گروه کنترل بود. با این حال، نتایج به دست آمده از آزمون t نشانگر این است که در آزمون تولیدی پس از دریافت آموزش در خواب، تفاوت معناداری بین میانگین کل نمرات در دو گروه آزمایش و کنترل وجود ندارد، اما در دیگر آزمون ها تفاوت بین میانگین کلی دو گروه معنادار بود. بنابراین، آموزش در خواب بر فرایند درک واژه های زبان خارجی در روز پس از ارائه مطالب و ۲ هفته پس از آن اثرگذار است. همچنین آموزش در خواب به عنوان یک ابزار کمک آموزشی بر فرایند درک و تولید واژه های زبان خارجی مؤثر است. بررسی خطاهای آزمودنی ها در آزمون های تولیدی و مقایسه نتایج آزمون ها نشان دهنده آن است که آموزش در خواب با شرایطی که در این تحقیق در نظر گرفته شد، موجب کسب نمرات بالایی نمی شود، اما می تواند در کنار آموزش در بیداری کمک شایانی به تسریع و تسهیل آموزش واژه ها نماید. یافته های این پژوهش با یافته های مطالعات الیوت (۱۹۴۸)، فاکس و رابینز (۱۹۵۲) و جنوای (۱۹۵۹) هماهنگ است. همچنین نتایج حاصل از این پژوهش با تحقیقات فرام و شور (۱۹۷۲) و بوتزین، گومز و نادل (۲۰۰۶) مطابقت دارد.

فهرست مطالب

عنوان..... صفحه

فصل اول: مقدمه

۱	مقدمه	۲
۱	موضوع پژوهش	۳
۱	هدف‌های پژوهش	۴
۱	پرسش‌های	۴
۱	پژوهش	۵
۱	فرضیه‌های	۵
۱	پژوهش	۶
۱	ضرورت و اهمیت پژوهش	۶
۱	نظام پژوهش	۸
۱	مفاهیم و اصطلاحات	۸

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه مطالعات

۲-۱	مقدمه	۱۲
۲-۲	بخش یک: مبانی نظری	۱۲
۲-۲-۱	مقدمه	۱۲
۲-۲-۲	خواب	۱۳
۲-۲-۲-۱	بررسی ویژگی‌های خواب	۱۵
۲-۲-۲-۲	مراحل خواب	۱۶

- ۳-۲-۲ ذهن خودآگاه و ناخودآگاه ۱۸
- ۲-۲-۴ کاربردهای عملی تلقین در خواب ۲۰
- ۵-۲-۲ آموزش خودآگاه و ناخودآگاه ۲۱
- ۶-۲-۲ تلقین‌پذیری ۲۴
- ۷-۲-۲ سوءاستفاده از تلقین در خواب ۲۶
- ۸-۲-۲ بررسی امکان آموزش در خواب ۲۷
- ۹-۲-۲ زمان ارائه مطالب در آموزش در خواب ۲۸
- ۱۰-۲-۲ اختلال در خواب ۲۹
- ۱۱-۲-۲ تکرار مطالب آموزشی در روش آموزش در خواب ۳۱
- ۱۲-۲-۲ سن مناسب جهت بهره‌گیری از روش آموزش در خواب ۳۲
- ۱۳-۲-۲ آموزش و بازآموزش ۳۳
- ۱۴-۲-۲ مطالب آموزشی ۳۴
- ۱۵-۲-۲ آموزش واژه ۳۶
- ۱-۱۵-۲-۲ اهمیت و علت دشواری آموزش واژه‌های زبان خارجی ۳۷
- ۲-۱۵-۲-۲ روش‌های متداول آموزش واژه‌های زبان خارجی ۳۹
- ۱-۲-۱۵-۲-۲ مشکلات روش آموزش واژه‌ها با ترجمه ۴۸
- ۲-۲-۱۵-۲-۲ مزیت‌های آموزش واژه با ترجمه ۴۹
- ۱۶-۲-۲ آموزش در خواب و استقلال در یادگیری ۵۰
- ۳-۲ بخش دو: پیشینه مطالعات ۵۲**
- ۱-۳-۲ مقدمه ۵۲

۲-۳-۲ بررسی پژوهش‌های مربوط به کاربردهای تلقین در خواب ۵۳

۲-۳-۳ بررسی پژوهش‌های مربوط به کاربرد تلقین در خواب جهت آموزش ۵۶

فصل سوم: روش‌شناسی

۱-۳ مقدمه ۷۲

۲-۳ متغیرهای پژوهش ۷۲

۱-۲-۳ متغیر مستقل ۷۳

۲-۲-۳ متغیر وابسته ۷۳

۳-۲-۳ متغیر تنظیم‌کننده ۷۳

۳-۳ نوع مطالعه و روش نمونه‌گیری ۷۴

۴-۳ آزمودنی‌های پژوهش ۷۴

۵-۳ روال پژوهش ۷۵

۱-۵-۳ آزمون ادراکی ۷۹

۲-۵-۳ آزمون تولیدی ۷۹

۳-۵-۳ تکرار آزمون‌های ادراکی و تولیدی پس از ۲ هفته ۸۰

۴-۵-۳ آموزش در خواب پیش از آموزش در بیداری ۸۱

۶-۳ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها ۸۱

۱-۶-۳ تعیین حجم نمونه ۸۱

۲-۶-۳ روش‌های آماری ۸۲

۷-۳ محدودیت‌ها و مشکلات ۸۳

فصل چهارم: تحلیل داده‌ها

- ۱-۴ مقدمه ۸۶
- ۲-۴ تجزیه و تحلیل داده‌های آزمون اول ۸۷
- ۳-۴ تجزیه و تحلیل داده‌های آزمون دوم ۹۰
- ۴-۴ تجزیه و تحلیل داده‌های آزمون سوم ۹۳
- ۵-۴ تجزیه و تحلیل داده‌های آزمون چهارم ۹۶
- ۶-۴ تجزیه و تحلیل داده‌های آزمون پنجم ۹۷
- ۷-۴ تجزیه و تحلیل داده‌های آزمون ششم ۱۰۰

فصل پنجم: نتیجه‌گیری

- ۱-۵ مقدمه ۱۰۵
- ۲-۵ بحث و نتیجه‌گیری ۱۰۷
- ۱-۲-۵ آزمون اول ۱۰۷
- ۲-۲-۵ آزمون دوم ۱۰۸
- ۳-۲-۵ آزمون سوم ۱۰۸
- ۴-۲-۵ آزمون چهارم ۱۰۹
- ۵-۲-۵ آزمون پنجم ۱۰۹
- ۶-۲-۵ آزمون ششم ۱۱۰
- ۳-۵ جمع‌بندی نهایی ۱۱۳
- ۵-پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی ۱۱۵

فهرست منابع

منابع فارسی ۱۱۸.....

منابع انگلیسی ۱۱۹.....

واژه‌نامه

واژه‌نامه فارسی به انگلیسی ۱۲۸.....

واژه‌نامه انگلیسی به فارسی ۱۳۰.....

پیوست‌ها

پیوست شماره ۱ (تلقینات پیش از ارائه مطالب) ۱۳۲.....

پیوست شماره ۲ (واژه‌ها و معادل‌های ارائه‌شده در آموزش در خواب ۱۳۲.....

مربوط به فرضیه‌های ۱، ۲، ۳ و ۴ به همراه جملات)

پیوست شماره ۳ (واژه‌ها و معادل‌های ارائه‌شده در آموزش در خواب ۱۳۵.....

مربوط به فرضیه‌های ۵ و ۶ به همراه جملات)

پیوست شماره ۴ (سؤالات آزمون اول : ۱۳۷.....

آزمون ادراکی پس از آموزش واژه‌ها در خواب)

پیوست شماره ۵ (سؤالات آزمون دوم : ۱۳۸.....

آزمون تولیدی پس از آموزش واژه‌ها در خواب)

پیوست شماره ۶: (سؤالات آزمون پنجم : ۱۳۹.....

آزمون ادراکی پس از آموزش در خواب به همراه آموزش در بیداری)

پیوست شماره ۷ (سؤالات آزمون ششم : ۱۴۰

آزمون تولیدی پس از آموزش در خواب به همراه آموزش در بیداری)

فهرست جدول‌ها

عنوان صفحه

۱-۲ طبقه‌بندی مراحل خواب بر اساس میزان امواج مغزی ۱۸

۲-۲ تشخیص مطالب آموخته‌شده در خواب توسط ۹ زبان‌آموز ۶۷

۱-۴ فراوانی گروه آزمایش و کنترل با توجه به نمرات آزمون اول ۸۷

۲-۴ میانگین کلی و انحراف معیار در آزمون اول ۸۹

۳-۴ نتایج آزمون t در آزمون اول ۹۰

۴-۴ فراوانی نمرات گروه آزمایش و کنترل برای آزمون دوم ۹۱

۵-۴ میانگین کلی و انحراف معیار در آزمون دوم ۹۲

۶-۴ نتایج آزمون t در آزمون دوم ۹۳

۷-۴ فراوانی نمرات گروه آزمایش و کنترل در آزمون سوم ۹۴

۸-۴ میانگین و انحراف معیار دو گروه در آزمون سوم ۹۶

۹-۴ نتایج آزمون t در آزمون سوم ۹۶

۱۰-۴ : فراوانی گروه آزمایش و کنترل با توجه به نمرات آزمون پنجم ۹۷

۱۱-۴ میانگین و انحراف معیار دو گروه در آزمون پنجم ۹۹

- ۱۲-۴ نتایج آزمون t در آزمون پنجم ۱۰۰
- ۱۳-۴ فراوانی نمرات گروه آزمایش و کنترل برای آزمون ششم ۱۰۱
- ۱۴-۴ نتایج میانگین و انحراف معیار دو گروه در آزمون ششم ۱۰۳
- ۱۵-۴ نتایج آزمون t در آزمون ششم ۱۰۳

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۵۸	۱-۲ متوسط دفعات تلاش برای به‌خاطر سپردن واژه‌های چینی با معادل انگلیسی درست، نادرست
۸۸	۱-۴ : عملکرد گروه آزمایش و کنترل در آزمون اول
۸۹	۲-۴ مقایسه میانگین کلی گروه آزمایش و کنترل در آزمون اول
۹۱	۳-۴ عملکرد گروه آزمایش و کنترل در آزمون دوم
۹۲	۴-۴ مقایسه میانگین کلی گروه آزمایش و کنترل در آزمون دوم
۹۵	۵-۴ عملکرد گروه آزمایش و کنترل در آزمون سوم
۹۵	۶-۴ مقایسه میانگین کلی گروه آزمایش و کنترل در آزمون سوم
۹۸	۷-۴ عملکرد گروه آزمایش و کنترل در آزمون پنجم
۹۹	۸-۴ مقایسه میانگین کلی گروه آزمایش و کنترل در آزمون پنجم
۱۰۲	۹-۴ نمودار گروه آزمایش و کنترل برای فرضیه ششم
۱۰۲	۱۰-۴ مقایسه میانگین کلی گروه آزمایش و کنترل در آزمون ششم

فصل اول: مقدمه

۱-۱ مقدمه

آموزش زبان خارجی همواره از مسائل مورد توجه در حوزه زبان شناسی و آموزش زبان بوده است. پژوهشگران این امر دائماً "به دنبال روش هایی بوده اند تا بتوانند زمان مورد نیاز برای این آموزش ها را تا حد ممکن کاهش دهند و این روند را تسهیل نمایند. برای دستیابی به این مهم، رویکردهای نوین آموزشی مطرح شده و مورد بررسی و آزمایش قرار گرفته اند. در اکثر روش های آموزشی که تاکنون مطرح شده است، تمرکز روی ضمیر خودآگاه انسان بوده است و سعی بر این بوده که به روشی دست یابند که آموزش سریع تر و با تأثیرگذاری بیشتر انجام شود. از نیمه دوم قرن بیستم، عده ای از پژوهشگران درصدد برآمدند که روشی جهت راه یابی به ناخودآگاه انسان بیابند تا از این طریق آموزش را به صورت ناخودآگاه انجام دهند و به این ترتیب، از زمان و انرژی مورد نیاز جهت آموزش زبان های خارجی بکاهند.

دسترسی به ناخودآگاه از طریق خواب مصنوعی و یا هیپنوتیزم امکان پذیر است، اما روش بسیار آسان تری که می تواند راه را برای ورود به ناخودآگاه بشر هموارسازد، خواب معمولی است. با توجه به این که یک سوم عمر انسان که چیزی برابر با ۲۲ سال از زندگی یک فرد عادی است، در خواب سپری می شود، ایده استفاده از این زمان که در عمل برای انسان کاربردی جز استراحت و بازیابی انرژی برای ادامه فعالیت های روزانه

ندارد، مفید به نظر می‌رسد. این میزان زمان جهت استراحت، هدر دادن وقت به نظر می‌رسد، اما چنانچه این مسأله واقعیت داشت، بی‌شک می‌بایست در اثر تکامل تدریجی، این زمان در طول عمر بشر کاهش می‌یافت. این واقعیت که سایر موجودات زنده نیز به خواب نیاز دارند و انسان از دیرباز به‌طور متوسط در طول شبانه‌روز به ۸ ساعت خواب احتیاج داشته و دارد، نشان‌دهنده نقش مهمی است که خواب ایفای کند.

تا مدت‌ها خواب معمایی بیش نبود، اما در دهه ۱۹۵۰ با اختراع دستگاهی که امواج مغزی را ثبت می‌کرد، امکان کشف رموز این پدیده حاصل شد. به این ترتیب، پژوهشگران به وجود مراحل در خواب شبانه پی بردند و همچنین مرحله‌ای به نام «حرکت سریع چشم»^۱ شناسایی شد که در مورد آن تحقیقات وسیعی انجام گرفته است. هوشیاری افراد در مراحل مختلف خواب اندازه‌گیری گردید و مشخص شد که در مراحل سوم و چهارم خواب، هوشیاری بسیار کم است و در حدی نیست که فرد بتواند نسبت به محرک خارجی عکس‌العملی نشان دهد، حال آنکه هوشیاری در مراحل اول و دوم و حرکت سریع چشم به میزان چشمگیری بیشتر است. هم‌اکنون تعداد قابل توجهی از مؤسسات آموزشی تجارت جدیدی را با نام "آموزش زبان در خواب" آغاز کرده‌اند، اما پرسش اصلی زبان‌شناسان و افرادی که محصولات این مؤسسات را مصرف می‌کنند این است که آیا واقعا "می‌توان زبانی را در خواب آموخت و چنانچه پاسخ آن مثبت است تا چه حد این نوع یادگیری می‌تواند اثربخش باشد. آیا این یادگیری تنها تا حد تشخیص واژه‌هاست و یا فرد توانایی کاربرد واژه‌ها در بافت را نیز دارد؟

۱-۲ موضوع پژوهش

پژوهش‌هایی که تا کنون در حوزه خواب انجام شده، از جمله بررسی‌هایی که درباره مراحل خواب، رویا دیدن و تأثیر خواب در تثبیت مطالب از پیش آموخته شده، انجام گرفته است همگی مؤید این مطلب هستند که آنچه در خواب رخ می‌دهد، با ناخودآگاه انسان ارتباط مستقیم دارد. در پژوهش‌هایی که به‌طور خاص در حوزه آموزش در خواب انجام گرفته است، سعی بر آن بوده تا مناسب‌ترین شرایط، جهت نفوذ به ناخودآگاه و تأثیرگذاری

^۱ Rapid Eye Movement

بر آن در هنگام خواب، کشف شود؛ برای مثال، اشמיד^۱ (۱۹۹۵) در مورد نوع مطلبی که جهت آموزش در خواب انتخاب می شود، تحقیق نموده است. گیبز و گیبز^۲ (۱۹۴۱) درباره زمان مناسب جهت ارائه مطالب آموزشی پژوهش‌هایی را انجام داده‌اند. تانی و یوشی^۳ (۱۹۷۰) نیز در مورد تعداد تکرار مورد نیاز جهت آموزش مطالب در خواب بررسی‌هایی را انجام داده‌اند. بسیاری نیز به دنبال آن بودند که جنبه های کاربردی آموزش در خواب را مورد آزمایش قرار دهند. از جمله این پژوهشگران می توان به فاکس و رابین^۴ (۱۹۵۲) و سایمون و امانز^۵ (۱۹۵۱) که درباره آموزش واژه های زبان خارجی در خواب تحقیق نموده‌اند، اشاره کرد. با توجه به نتایج به دست آمده از این تحقیقات که در برخی موارد متناقض هستند، در تحقیق حاضر سعی شده است تا با در نظر گرفتن پژوهش‌های پیشین، مسأله آموزش واژه‌های زبان خارجی در خواب از جنبه درک و از جنبه تولید به‌طور جداگانه بررسی گردد و میزان اثرگذاری این روش از طریق انجام آزمایش‌هایی مشخص گردد.

۱-۳ هدف‌های پژوهش

نتایج این پژوهش تأثیر بسیار مهمی در امر آموزش زبان دوم خواهد داشت. چنانچه امکان یادگیری در خواب وجود داشته باشد، حال چه این یادگیری امکان تولید به فرد دهد و چه تنها در حد تشخیص آنچه فرد در خواب شنیده است باشد، تأثیر بسزایی در سهولت یادگیری زبان دوم خواهد داشت. در پژوهش‌هایی که در غرب انجام شده، بیشتر تمرکز بر تولید آنچه در خواب آموخته می‌شود بوده است، در حالی که در تحقیقات انجام شده در شرق تمرکز بر تشخیص و درک این داده‌ها بوده است. البته توفیق در هر دو زمینه می‌تواند استفاده‌های کاربردی داشته باشد. در پژوهش حاضر سعی بر آن است که ابعاد هر دو موضوع مورد بررسی قرار گیرد و میزان امکان بهره‌گیری از این روش نوین آموزشی مشخص شود. علاوه بر این، به تأثیرگذاری این روش بر حافظه کوتاه مدت و

^۱ R. W. Schmidt

^۲ F. A. Gibbs & E. L. Gibbs

^۳ K. Tani & N. Yoshi

^۴ B. H. Fox & J. S. Robin

^۵ C. W. Simon & W. H. Emmons

بلندمدت نیز پرداخته می‌شود و مقایسه ای بین عملکرد حافظه بلندمدت در گروهی که آموزش در خواب دریافت نموده‌اند و گروه کنترل صورت می‌گیرد تا مشخص شود آیا تأثیر این روش آموزشی موقتی است و یا اطلاعات می‌تواند وارد حافظه بلندمدت شود.

۴-۱ پرسش‌های پژوهش

- ۱- آموزش در خواب چه تأثیری بر میزان درک واژه‌های زبان انگلیسی می‌گذارد؟
- ۲- آموزش در خواب چه تأثیری بر میزان تولید واژه‌های زبان انگلیسی می‌گذارد؟
- ۳- پس از گذشت دو هفته، آموزش در خواب چه تأثیری بر میزان درک واژه‌های زبان انگلیسی می‌گذارد؟
- ۴- پس از گذشت دو هفته، آموزش در خواب چه تأثیری بر میزان تولید واژه‌های زبان انگلیسی می‌گذارد؟
- ۵- آموزش در خواب، پیش از آموزش در بیداری چه تأثیری بر میزان درک واژه‌های زبان انگلیسی می‌گذارد؟
- ۶- آموزش در خواب، پیش از آموزش در بیداری چه تأثیری بر میزان تولید واژه‌های زبان انگلیسی می‌گذارد؟

۵-۱ فرضیه‌های پژوهش

- ۱- عملکرد کسانی که در خواب آموزش دریافت می‌نمایند نسبت به گروه کنترل به لحاظ میزان درک واژه های زبان انگلیسی بهتر است.
- ۲- عملکرد کسانی که در خواب آموزش دریافت می‌نمایند نسبت به گروه کنترل به لحاظ میزان تولید واژه های زبان انگلیسی بهتر است.
- ۳- پس از گذشت دو هفته، عملکرد کسانی که در خواب آموزش دریافت می‌نمایند نسبت به گروه کنترل به لحاظ میزان درک واژه‌های زبان انگلیسی بهتر است.

۴- پس از گذشت دو هفته، عملکرد کسانی که در خواب آموزش دریافت می‌نمایند نسبت به گروه کنترل به لحاظ میزان تولید واژه‌های زبان انگلیسی بهتر است.

۵- عملکرد کسانی که پیش از آموزش در بیداری، در خواب آموزش دریافت می‌نمایند نسبت به گروه کنترل به لحاظ میزان درک واژه‌های زبان انگلیسی بهتر است.

۶- عملکرد کسانی که پیش از آموزش در بیداری، در خواب آموزش دریافت می‌نمایند نسبت به گروه کنترل به لحاظ میزان تولید واژه‌های زبان انگلیسی بهتر است.

۱-۶ ضرورت و اهمیت پژوهش

در آمریکا در یک برنامه تلویزیونی، یک مرد جوان توانست مکالمه روزمره به زبان فرانسه را در طول مدت یک هفته در خواب بیاموزد. این برنامه توسط میلر^۱، استاد زبان‌های رومانیایی در یوسی‌ال‌ای^۲، انجام شد. میلر این گونه قضاوت نمود که این مرد جوان اطلاعاتی برابر با برنامه درسی یک ترم را در طول یک هفته با استفاده از این روش آموزشی آموخت. بسیاری از هنرپیشگان با بهره‌گیری از این روش متن فیلم را به سرعت به خاطر می‌سپارند. نمونه دیگری که بر روی آنتن تلویزیون ها به نمایش درآمد، زمانی بود که لینک لتر^۳، ستاره تلویزیون و رادیو، تصمیم گرفت زبان چینی مندرین^۴ را با این روش بیاموزد و پس از استفاده از این روش به مدت ده شب، نماینده سفیر چین را به برنامه خود دعوت کرد و با او به این زبان به گفتگو پرداخت (کرتیس، ۱۹۶۰: ۸). البته این نمونه ها از لحاظ علمی قابل استناد نیستند، چراکه در شرایط آزمایشگاهی و تحت کنترل صورت‌نپذیرفته‌اند، اما چنانچه امکان آن که تا این حد آموزش را تسریع بخشیم وجود داشته باشد، لازم است که تحقیقات وسیعی در این رابطه انجام شود. بنابراین، ضرورت انجام پژوهش در این حوزه پرواضح است. اهمیت

^۱ A. Miller

^۲ University of Canada in Los Angeles (UCLA)

^۳ A. Linkletter

^۴ Mandarin